

De crash	12
Beangstigend stil	16
Papa	22
De grot	34
Het boek	43
De grootste kerk	49
Naar de top van de berg	56
Controleverlies	67
Innerlijke oorlog	80
Verzetsheld	85
Zwijgzaamheid	94
Verwarring	99
Dans van de tol	103
Tekort	110
Overdracht	118
Helder waarnemen	129
De spreuk	145
Toenadering	155
Het ven	160
Opnieuw verlaten	170
Het offer	174
De steen	185
Nawoord	194

Je wandelt met een vriend langs dit pad omhoog, af en toe een paar woorden wisselend en kijkt beiden naar de ontelbare kleuren groen om je heen. Wat een afwisseling -van het aller lichtste Nijlgroen of soms nog lichter en blauwachtiger, tot het weelderige donkergroen, vol van eigen rijkdom. En terwijl je samen langs het pad omhoog gaat, dat maar net ruimte laat om naast elkaar te lopen, vind je puur bij toeval iets flonkerends van verrukkelijke bekoorlijkheid, een juweel van ongewone ouderdom en schoonheid. Je bent zo verbluft dit te ontdekken op een paadje dat veeleer een dierenspoor is, en door maar heel, heel weinig mensen bewandeld.'

Uit: Jiddu Krishnamurti, 'Laatste dagboek', december 1988

De crash

Het langzaam rijdende verkeer verraste me volledig. Venijnig striemde de veiligheidsgordel in mijn schouder toen ik bovenop de rem stond. Overall sprongen remlichten aan. Dit zou ongetwijfeld weer hopeloos worden. Waarom is er voor het luchtvaartpersoneel geen aparte rijbaan? De klok op het dashboard gaf aan dat ik nog maar zeven minuten had. Impulsief reed ik de vluchtstrook op, maar de afslag was verder weg dan ik verwachtte. Ik verhoogde mijn snelheid tot ruim boven de toegestane limiet. Met een snelle blik in de spiegel zag ik dat er geen politie achter me aankwam. Opgelucht reed ik naar de parkeerplaats waar nog een plekje voor me vrij was. Ik haastte me naar de kantine. Die was leeg. Kennelijk was iedereen op zijn post. Typisch zo'n dag waarop het hele land tegelijk op vakantie gaat. Nadat ik mijn telefoon in de kluis had gelegd keek ik op de klok boven de deur waar ik aanstonds naar binnen moest. Een kop koffie zat er niet meer in. Met frisse tegenzin begon ik mijn dienst.

Alle plaatsen in de verkeersleidersruimte waren bezet. Aan de verhitte hoofden te zien werkte iedereen op topcapaciteit. Precies om half tien nam ik de koptelefoon over van een collega. Ik kende hem niet eens, maar er waren de laatste tijd ook veel nieuwe gezichten bijgekomen. Sommige luchtverkeersleiders gaven er na een paar jaar al de brui aan. Logisch, teveel stress.

'Draaiende wind,' waarschuwde mijn collega toen hij opstond om plaats voor me te maken.

Een paar seconden later schaakte ik in hoog tempo met vlieghoogten, koersen en vliegsnelheden en voerde ik staccatogesprekken met piloten van naderende vliegtuigen. Ik werd volledig in beslag genomen door dit wonderlijke schaakspel, hoewel het natuurlijk geen spel genoemd mag worden.

De windmeter gaf soms pieken van meer dan 30 knopen aan. Landingsbaan zes had te maken met een stevige crosswind. Harde wind op de zijkant van je kist is geen pretje. Kleinere vliegtuigen zaten al tegen hun maximale belastbaarheid aan. Sommige gezagvoerders wilden niet meer op de zesde baan landen. Gelukkig was ik geen piloot.

Ik moest alle zeilen bijzetten om de wachttijden niet teveel te laten oplopen. Voor ik het wist was ik meer dan anderhalf uur in touw. Aflossing over zevenentwintig minuten. Daar was ik wel aan toe. Er kwam iemand naast me staan. Zou het die nieuwe hoofdverkeersleider zijn? Tijd om daarover na te denken had ik niet. De radarjongens hadden alweer twee nieuwe kisten doorgeschoven. De aanvliefrequentie was niet mals.

‘Dit is toch gekkenwerk?’ gromde ik.

‘Misschien moet je die laatste naar een ander veld sturen,’ opperde de figuur naast me.

‘In dit weer doorvliegen? Daar zullen ze vast niet blij mee zijn,’ reageerde ik korzelig.

Baan 6–24 was dan wel vrij, maar het zou een heftige crosswind-correctie worden.

‘Wat ga je doen?’ drong de mij onbekende man aan.

‘Ik weet het niet.’

‘De tijd dringt, Frank.’

Verbaasd wierp ik een blik opzij. Hoe kende hij mijn naam? Wat moest hij van me? Er overviel me een vreemd gevoel. Het begon in mijn buik en schoot omhoog naar mijn keel die dichtgeknepen leek te worden. Met lichte paniek perste ik eruit: ‘Ik geef clearance voor de 6–24.’

Nadat ik de piloot landingsbaan 06 had toegewezen en de windsnelheid op de grond had doorgegeven, richtte ik me op de volgende kist. De kennelijke hoofdverkeersleider wenste me succes en verdween.

Tot mijn ontsteltenis zag ik dat de windwaarde van baan 06 ernstig was toegenomen. Hoe kon dat aan mijn aandacht zijn ontsnapt? Er stond een crosswind van tegen de 40 knopen! Ik draaide met een ruk mijn hoofd in de richting vanwaar ik de baan kon zien liggen. In de verte zag ik de kist waarvan de vlieger de neus maximaal moest wegsturen om niet boven de baan weg geblazen te worden. Dat beloofde een risicovolle correctie te worden bij de touch down. Tegen de regels in trok ik de headset van mijn hoofd en snelde naar een plek waar ik de landing kon zien. De spanning sneed door mijn borst toen ik de laatste meters van de daling gade sloeg. Op het moment dat een streep van vonken onder het vliegtuig vandaan

kwam, leek het of mijn hoofd vacuüm werd getrokken. Het werd zwart voor mijn ogen en ik voelde hoe ik in elkaar zakte.

Mijn chef stuurde me linea recta naar de bedrijfsarts. Die trok met-een van leer: ‘Ik heb gehoord dat het niet de eerste keer is dat u uw concentratie verliest. U bent zelfs flauwgevallen.’

Ik voerde aan dat het tijdelijke problemen waren. We hadden per slot meerdere reorganisaties achter de rug. Onregelmatig werk en late diensten eisen hun tol, legde ik uit. Even wat rustig aan en ik ben weer de oude, stelde ik luchtig voor.

‘Hoe is het op het thuisfront?’ vroeg de dokter zonder omhaal.

‘Ik zie mijn gezin wat minder dan vroeger, maar dat komt omdat ik de laatste tijd vaak laat thuis ben.’

Zijn ogen versmalden tot spleetjes.

‘Alleen de laatste tijd?’

Ik keek hem niet begrijpend aan.

‘Bent u vaak moe?’ verduidelijkte hij zijn vraag.

‘Elke dag, maar dat hoort erbij.’

De man tikte met zijn pen op tafel.

‘Het spijt me, maar u zult minimaal twee weken rust moeten nemen.’

Vol afschuw schudde ik mijn hoofd.

‘Er zit niets anders op. Het werk in de verkeerstoren eist volledige concentratie en koel handelen,’ legde hij uit alsof ik dat al niet wist. De protesten die ik aandroeg waren tevergeefs, de arts hield voet bij stuk en meldde me voor twee weken ziek.

Na een paar dagen thuis te hebben gezeten vlogen de muren op me af. Mijn humeur was niet best. Evelien zag het allemaal met lede ogen aan en wist niet wat ze met me moest beginnen. Toen ik weer eens met mijn ziel onder de arm op de bank had gezeten legde ze demonstratief een stapel tijdschriften voor me neer.

‘Hier, maak je hoofd leeg en ga wat plaatjes kijken. De dokter zei toch dat je je hersens teveel belast?’

Om geen discussie te krijgen bladerde ik plichtmatig door de tijdschriften. Mijn oog viel op de afbeelding van een kasteelachtig landhuis omgeven door bomen. ‘Een rustiek pension in een schitterende wandelomgeving,’ stond eronder.

Ik sloot mijn ogen en dwaalde in gedachten rond het landhuis.
'Zie je wel dat het je goed doet,' hoorde ik Evelien. 'Je slaapt al bijna.'
'Ik doe net of ik op retraite ben,' verklaarde ik mijn gesloten ogen.
'Wat een goed idee Frank, dat zou je goed kunnen gebruiken!'
Verbaasd over haar enthousiasme bekeek ik nog eens het plaatje van het pension. Tja, waarom ook niet?

Beangstigend stil

Het dieseltreintje had geen haast. Langgerekte korenvelden afgewisseld met stukken bos trokken in een slakkengang aan me voorbij. De rust die van het licht glooiende landschap uitging, maakte dat ik me ongemakkelijk voelde. Waarom ren ik dagelijks de benen uit mijn lijf, terwijl daar iemand rustig voor zijn huisje staat te kijken hoe de trein voorbij tuft?

Het verlaten stationnetje waar ik uitstapte werd bevolkt door twee duiven die de komst van deze stadse drenkeling niet schenen op te merken. Verwondert liep ik door de lege straten van het schijnbaar vergeten plaatsje. Bij een bord 'Beukenlaan' sloeg ik een landweg in. De reusachtige bomen begeleidden me het dorp uit in de richting waar volgens de routebeschrijving het pension moest liggen. Het dichte bladerdak van de laatste beuken vormde een statige toegangspoort tot een open vlakte die tot zover het oog reikte met heide was bedekt. Het landschap liet zich loom bestralen door de late middagzon. Wuivend buntgras gaf er een gouden gloed aan.

Toen ik stil hield om het uitzicht in me op te nemen leek het of ook de tijd stilstond en was ik voor even opgenomen in deze natuurpracht.

Toen ik me weer in beweging zette ontwaarde aan de rand van de hei, verscholen tussen kromgegroeide dennen, een landhuis dat ik herkende van de plaatjes in het tijdschrift. Houten balken ondersteunden het leistenen dak. Het kasteelachtige torentje gaf het een ridderachtig karakter. Terwijl ik de weg vervolgde in de richting van mijn nieuwe onderkomen, maakte zich een kinderlijk gevoel van me meester, alsof ik een spannend sprookje was binnengestapt. Het gietijzeren hek stond uitnodigend open. Een grindpad leidde in een halve boog langs een perk met wilde bloemen naar de voordeur. De statige oude zonnwijzer in het midden van het perk wees geduldig naar het Noorden.

Nog voor ik kon aanbellen werd er open gedaan door een vriendelijk ogende vrouw van middelbare leeftijd.

'Welkom, ik zag je aankomen, je moet Frank zijn. Ik ben Liza.'

Nadat we elkaar de hand hadden geschud doorkruisten we de

antiek ingerichte hal en bestegen een aantal trappen. De laatste was behoorlijk stijl.

‘Ik kon alleen nog de torenkamer voor je boeken,’ verontschuldigde Liza de klim naar boven.

Ze ontsloot de kamerdeur, overhandigde me de sleutel en wenste me een prettig verblijf.

Ik legde mijn koffer op het bed en liep naar het raam. Tot aan de horizon was er de glooiende heide met hier en daar een groepje dwergsparren. Als eenzame bakens hielden ze de wacht. Het andere raam gaf uitzicht over de toppen van een dichtbegroeid denbos waarachter de wereld zich in het niets leek op te lossen.

‘Een unieke plek, hier houd ik het wel een paar weken vol,’ sprak ik mezelf bemoedigend toe.

Toen ik de volgende ochtend wakker werd, duurde het even voordat het tot me doordrong waar ik was beland. Aan de ouderwetse wastafel spoelde ik de slaap uit mijn ogen. Ik besteedde maar niet teveel aandacht aan het vermoeide gezicht dat me in de spiegel aankeek.

Na het ontbijt liep ik via de serre de achtertuin in. De verweerde fontein in het midden van een rozenperk getuigde van vergane glorie. Vier uit steen gehouwen vissenkoppen wachtten tevergeefs op het water dat ze ooit met een boog het bassin in moeten hebben gespuwd.

Achterin de tuin verkende ik een wandelpad dat me een donker bos in leidde. De dicht op elkaar staande boomkruinen lieten het licht maar nauwelijks door. Het pad was verdwenen en onder mijn voeten veerde het dikke mostapijt dat alle geluid dempte. Het leek of ik een mysterieuze kathedraal was binnengetrepen. Toen op een verborgen open plekje de zon haar weg tussen de bomen wist te vinden straalde het licht me tegemoet in een prachtige waaier van stralen. Ik bleef staan en gaf me over aan dit weergaloze moment met de natuur.

Hoe lang ik zo had gestaan wist ik niet maar ik vervolgde mijn weg en bereikte het einde van het bos. Daar opende zich een verlaten heidelandschap. Een kronkelig wandelpad ging maar nauwelijks zichtbaar schuil tussen de heidestruiken. Misschien werd het wel alleen door dieren gebruikt?